

3

INFORMAČNÍ LIST Č. 3 / ČERVENEC 2010

SDRUŽENÍ SOUTĚŽITELŮ POHLEDEM ÚOHS

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO	3
SDRUŽENÍ SOUTĚŽITELŮ Z HLEDISKA SOUTĚŽNÍHO PRÁVA	4
Igor Pospíšil, ředitel Odboru kartelů ÚOHS	
SDRUŽENÍ SOUTĚŽITELŮ V EVROPSKÉ JUDIKATUŘE	9
Alžběta Benešová, Odbor kartelů ÚOHS	
VYBRANÉ PŘÍPADY ÚOHS	10
Šárka Vlašínová, právní poradce Sekce hospodářské soutěže ÚOHS	
SDRUŽENÍ SOUTĚŽITELŮ PŘED ZAHRANIČNÍMI ANTIMONOPOLNÍMI ÚŘADY	14
Martin Švanda, Odbor vnějších vztahů ÚOHS	

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

tř. Kpt. Jaroše 7, 604 55 Brno

Redakční rada: Kristián Chalupa, Milena Marešová, Martin Švanda, Petra Chaloupková, Libuše Kašná

tel.: 542 167 288/243/225

fax: 542 167 112

e-mail: tiskuohs@compet.cz

www.compet.cz

Uzávěrka textu: 30. 6. 2010

Grafická úprava, tisk: Metoda spol. s r. o.

ÚVODNÍ SLOVO

Celá řada rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže vydaných v minulých letech se týkala nezákonného jednání tzv. sdružení soutěžitelů, tedy především podnikatelských či profesních sdružení, komor a svazů. Sdružení soutěžitelů sice zpravidla nevyvíjejí vlastní ekonomickou aktivitu, pokud se však jejich členové účastní hospodářské soutěže, případně ji sdružení svou činností ovlivňují, stávají se předmětem zájmu soutěžního práva.

Této skutečnosti si ovšem členové sdružení často nebývají vědomi, případně na ni zapominají, a proto se nezdívá, jak ukazuje naše rozhodovací praxe, dopouštějí protisoutěžního jednání. Úřadu pak nezbyvá nic jiného, než sdružení vyzvat k nápravě závadného stavu a potrestat je pokutou.

Ukládané sankce v jednotlivých případech zpravidla nedosahovaly závratné výše, neboť byly podle platné právní úpravy vypočítávány z obrátu sdružení, který je často zcela minimální. Po legislativních změnách v zákoně o ochraně hospodářské soutěže, které vstoupily v účinnost v září minulého roku, však již může ÚOHS ukládat pokuty na základě celkového obrátu všech členů sdružení, jak je to běžné v ostatních členských státech Evropské unie. Je tedy předpoklad, že finanční postihy by napříště mohly členy sdružení citelně zasáhnout.

I z tohoto důvodu jsme připravili tento informační list, v němž chceme podnikatelské veřejnosti vysvětlit, která uskupení soutěžitelů podléhají soutěžním pravidlům, jaké typy jednání sdružení soutěžitelů mohou být porušením zákona a jakým rizikům se sdružení při nelegálním postupu vystavují.

Věřím, že text, který držíte v rukou, přispěje k tomu, aby v budoucnu ubylo těch sdružení soutěžitelů, která budou před Úřadem stát v roli účastníků sankčních řízení.

Petr Rafaj
předseda Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

SDRUŽENÍ SOUTĚŽITELŮ Z HLEDISKA SOUTĚŽNÍHO PRÁVA

Igor Pospíšil
ředitel Odboru kartelů ÚOHS

Definice sdružení soutěžitelů

Následující text je – stejně jako celý třetí letošní informační list Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže – věnován sdružení soutěžitelů. Tento pojem nalezneme v § 2 zákona o ochraně hospodářské soutěže, je rovněž zmíněn v § 22a téhož zákona, jeho legální definici však tento předpis nepodává. Co je tedy oním sdružením soutěžitelů? Jak se liší od odborových organizací, sdružení občanů, nákupních aliancí běžných například v oblasti potravinářství či konsorcií účastnících se veřejných obchodních soutěží?

Evropská komise, coby centrální soutěžní orgán Evropské unie, považuje za účastníka hospodářské soutěže *podnik*, tedy ekonomickou entitu, jejíž právní subjektivita není tolik podstatná. Český zákon o ochraně hospodářské soutěže obdobně definuje *soutěžitele* jako fyzické a právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení a jiné formy seskupování, a to i v případě, že tato sdružení a seskupení nejsou právními osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat, i když nejsou podnikateli.

Adresátem tuzemské soutěžní normy je tedy *soutěžitel* coby fyzická osoba (podnikající fyzické osoby) či osoba právnická (zejm. obchodní společnosti a družstva), případně sdružení nebo jiná seskupení těchto osob. Podmínkou je, že se takový soutěžitel účastní hospodářské soutěže nebo ji svou činností může ovlivňovat, i když, jak zákon výslovně uvádí, nemusí být podnikatelem. Definice podnikatele, resp. soutěžitele, obsažená v obchodním zákoníku je užší a pro účely soutěžního práva ji nelze využít. S trochou nadsázky tedy můžeme říci, že soutěžitele činí soutěžitelem právě aktivní účast na hospodářské soutěži na trhu (kde vyvíjí nějakou ekonomickou činnost, sleduje vlastní zájmy, odlišné od zájmů jeho konkurentů, odběratelů či dodavatelů), nebo alespoň schopnost tuto hospodářskou soutěž svojí činností ovlivnit, i když se jí aktivně neúčastní.

Sdružením soutěžitelů ve smyslu zákona se rozumí nejrůznější formy seskupování soutěžitelů. Pro tato seskupení je typické, že většinou nevyvíjejí vlastní ekonomickou činnost na trhu nebo trzích, kde působí jejich členové, ale právě tyto členy sdružují, ať už za účelem prosazování jejich zájmů, udržování

a zkvalitňování úrovně dané profese, za účelem činnosti vzdělávací, výzkumné, nebo s cílem prezentovat a zastupovat daný obor na veřejnosti, mezinárodním poli, vůči odborným či vzdělávacím institucím, jiným oborovým sdružením apod.

Tím se sdružení soutěžitelů odlišují od sdružení občanů v zájmových, politických či odborových seskupeních, pro něž je typické, že nesdružují hráče na konkrétních trzích, jejich členové nevykonávají stejnou či podobnou ekonomickou činnost, jež je právě naopak pro sdružení soutěžitelů klíčová a v podstatě definuje jeho podstatu a smysl (např. sdružení výrobců cementu, komora daňových poradců apod.). Sdruženími soutěžitelů pak také nebudou seskupení, která se aktivně účastní konkurenčního boje na trhu. Kupříkladu konsorcium dvou stavebních firem, které se sdružily, aby se mohly účastnit soutěže o výstavbu nového úseku dálnice, nebo nákupní či prodejní aliance vytvořené zemědělci za účelem nákupu osiva či prodeje vajec, nebudou sdruženími soutěžitelů, neboť se aktivně účastní hospodářské soutěže, mají vlastní ekonomickou činnost na předmětných trzích, byť náklady i zisk pravidelně rozdělují mezi své členy (mateřské společnosti, strany dohody apod.).

Naopak mezi sdruženími soutěžitelů mohou patřit tzv. klastry, tedy oborová seskupení podnikatelů, ale i dalších subjektů, která jsou zakládána zejména za účelem nalezení nových trhů – výrobních či geografických. Jedná se o regionálně umístěná uskupení vzájemně propojených firem, specializovaných dodavatelů a poskytovatelů služeb, subjektů činných v příbuzných oborech, bank, přidružených institucí a organizací, které si mohou vzájemně konkurovat, ale také navzájem kooperují za účelem zvýšení celkové konkurenceschopnosti, ziskovosti a postavení na trhu. Vzhledem k tomu, že se nemusí vždy jednat o sdružení konkurentů, ani o entitu nadanou právní subjektivitou, je třeba soulad činnosti těchto seskupení s normami na ochranu hospodářské soutěže posuzovat *ad hoc*, případ od případu, dle jejího skutečného obsahu (viz i dále k definici kartelu).

Role sdružení soutěžitelů ve společnosti

Z pohledu ústavního práva plní sdružení soutěžitelů rovněž roli stavovské či zájmové samosprávy, když se více či méně podílejí na regulaci daného oboru. Tento prvek je nejvíce

zdůrazněn v případě tzv. svobodných povolání. Svobodná povolání představují nepominutelnou součást sektoru služeb, podílejí se výrazně, ať už přímo či zprostředkovaně, na celkovém obratu a celkové zaměstnanosti Evropské unie. Profesionální služby představují také v České republice významnou část ekonomiky s rostoucí rolí v oblasti mezinárodního obchodu. Mezi svobodná povolání se řadí zejména právní služby (notáři, advokáti, exekutoři), účetní služby (auditoři, účetní, daňoví poradci), zdravotnické profese (lékaři, lékárníci, stomatologové) a technicko-konzultační služby (architekti, inženýři a technici činní ve výstavbě atd.).

U řady těchto profesí zákonodárce přímo pověřil příslušná sdružení soutěžitelů (komory) dozorem nad řádným výkonem profese či vzděláváním svých členů. Členové těchto komor bývají zpravidla sdružení povinně, působí buď mimo trh (typicky například lékař zaměstnaný státním orgánem, zdravotní pojišťovnou) nebo jako zaměstnanci soutěžitelů (veterinář zaměstnaný veterinární klinikou) anebo, a to je podstatné, jako soutěžitelé, kteří si přímo vzájemně konkurují na trhu a aktivně se účastní střetu nabídky a poptávky po určitém zboží či službách.

Úřad se ve své téměř dvacetileté praxi velmi často setkával s argumenty, že konkrétní sdružení není sdružením soutěžitelů a nedopadá na něj působnost soutěžního zákona. Nejčastějším argumentem bylo, že členy sdružení nejsou soutěžitelé, kteří prodávají zboží či služby za tržní cenu (pravidelně s odkazem na zákon o cenách), ale jde o vědce, odborníky, umělce apod. V těchto případech byl Úřad vždy povinen zkoumat, zda z pohledu soutěžních norem dochází v dané oblasti ke střetu nabídky s poptávkou, zda členové takového sdružení do těchto vztahů vstupují s nabídkou nějakého zboží či služby a s očekáváním odměny za jejich poskytnutí, byť by se jednalo např. o autorský honorář, cenu za dílo apod. Jsou-li tyto podmínky splněny, platí, že se jedná o sdružení soutěžitelů, jehož chování lze posuzovat z hlediska působnosti soutěžního úřadu.

Zakázané rozhodnutí sdružení soutěžitelů

Typickými příklady sdružení soutěžitelů jsou svazy podnikatelů, živnostenská sdružení, nejrůznější asociace, komory a jiná sdružení, jejichž působení v konkrétních oborech nezřídka vede ke zvýšení kvality plnění pro spotřebitele, udržení a zvyšování kvalifikace, prestiže i vysoké úrovně mezinárodní spolupráce. Činnost těchto sdružení však také může ovlivnit hospodářskou soutěž na trhu výrobků či služeb, může tuto soutěž ohrozit nebo vést k jejímu narušení. Narušení hospodářské soutěže ze strany sdružení soutěžitelů se označuje jako *zakázané rozhodnutí sdružení soutěžitelů*.

V praxi se tak například stane, že sdružení soutěžitelů vydá ceník služeb svých členů (často jde o seznamy výkonů typických pro danou profesi s přiřazením minimální ceny za jeden úkon) nebo doporučí přenášet určitou část nákladů svých členů dále na jejich odběratele, omezí nebo zcela zakáže členům reklamu, určí omezující standardy pro výkon profese

(např. omezí možnost otevřít provozovnu v sousedství již existujícího podniku jiného člena sdružení) apod.

Takové aktivity sdružení soutěžitelů jdou nad rámec sféry, v níž by sdružení mělo působit, a současně omezují členy sdružení – soutěžitele v jejich svobodném rozhodování v konkurenčních vztazích na trhu. Platí totiž, že každý soutěžitel má plné právo svobodně určovat svoje soutěžní chování, kdy jediným korektivem mu mají být obecně závazné právní předpisy a pravidla férového konkurenčního boje. To se týká jak stanovování cen a všech jejích složek, tak propagace, místa i způsobu podnikání.

Obecně tak lze říci, že obzvláště nebezpečné pro hospodářskou soutěž jsou nejrůznější snahy sdružení soutěžitelů směřující k unifikaci cen, obchodních podmínek apod. u svých členů. V každém takovém doporučení sdružení soutěžitelů je obsažen prvek protisoutěžní horizontální spolupráce a členům sdružení umožňuje identifikovat budoucí soutěžní chování svých konkurentů.

Pojem „*rozhodnutí sdružení soutěžitelů*“ je v zájmu co nejučinnější aplikace soutěžního zákona vykládán z hlediska projevu vůle velmi široce. Zahrnuje nejen rozhodnutí, dohody, usnesení orgánů sdružení či opatření jeho výkonných orgánů, ale také může jít o stanovy, vnitřní předpisy sdružení apod. Rozhodnutí sdružení soutěžitelů nemusí být vydáno ani ve formě předvídané interními předpisy sdružení. Rozhodnutí sdružení soutěžitelů také nemusí být nutně závazné pro členy sdružení, může jít i o pouhé doporučení, pokud jej lze označit za „...*věrný projev vůle sdružení koordinovat chování svých členů bez ohledu na to, jaká je právní kvalifikace takového doporučení...*“ (srov. rozsudek Evropského soudního dvora C-45/85 *Verband der Sachversicherer*, [1987] ECR – 405). Nemusí být ani výsledkem konsensu všech členů sdružení. Rovněž není rozhodné, zda a v jaké míře může dopadat nepřímo i na jednání jiných „nesdružených“ účastníků trhu.

Pro jeho protiprávnost z hlediska zákona je rozhodné, zda ovlivňuje, případně je způsobil ovlivnit, soutěžní chování

členů sdružení, v důsledku čehož toto rozhodnutí má nebo může mít negativní dopad na hospodářskou soutěž a na spotřebitele. Zákon o ochraně hospodářské soutěže považuje zakázané rozhodnutí sdružení za jednu z forem zakázaných dohod narušujících soutěž, přičemž zákon nevyžaduje, aby zakázaná dohoda k narušení hospodářské soutěže skutečně vedla (aby následek fakticky již nastal), postačí, že k narušení mohla vést.

Nebezpečnost takového rozhodnutí sdružení soutěžitelů samozřejmě vzrůstá tam, kde členská základna sdružení představuje většinu soutěžitelů působících na daném trhu, případně dokonce všechny takové soutěžitele. Nejnebezpečnější je pak v případě sdružení s povinným členstvím, což jsou zejména výše zmíněné stavovské komory. Bez členství v takové komoře totiž nelze vůbec na daném trhu působit.

Lze také konstatovat, že škodlivost rozhodnutí sdružení soutěžitelů bude větší tam, kde jsou odběrateli zboží či služeb (nabízených členy sdružení) koncoví spotřebitelé, občané a drobní podnikatelé, kteří mají jen omezené možnosti jak čelit nefér jednání svých dodavatelů. Jedním ze základních úkolů práva hospodářské soutěže je právě ochrana spotřebitele.

K tomu, aby nejrůznější opatření, doporučení či rozhodnutí učiněná v rámci sdružení soutěžitelů naplnila skutkovou podstatu zakázaného rozhodnutí sdružení soutěžitelů ve smyslu zákona, musí být kumulativně splněno několik podmínek.

Předně musí jít o i) *úkon sdružení* (tzn. ten, kdo za sdružení úkon učinil, musí být orgánem/osobou oprávněnou za sdružení vystupovat, nebo tak alespoň musí být členy sdružení vnímán). Dále musí jít o ii) *adresný úkon sdružení směřující k jeho členům* (a to i nepřímo, např. prostřednictvím profesního časopisu zasílaného členům, internetových stránek sdružení apod.). Ze samotného úkonu pak musí vyplývat (a to alespoň nepřímo) zřetelná snaha o iii) *unifikaci soutěžního chování* určitého okruhu soutěžitelů, kteří jsou členy sdružení.

Toto vymezení jednotlivých znaků rozhodnutí sdružení soutěžitelů vyplývá z ustálené rozhodovací praxe Úřadu, konstantní judikatury českých správních soudů, ale i evropských soutěžních orgánů v čele s Evropskou komisí (této rozhodovací praxi se Úřad věnuje v další části infolistu). Lze shrnout, že v České republice můžeme dovodit z ústavního pořádku obecné právo na samosprávu, jeho realizace však již musí být v souladu s prostými zákony a dalšími předpisy, včetně norem na ochranu hospodářské soutěže.

Trestání zakázaného rozhodnutí sdružení soutěžitelů

Zákon o ochraně hospodářské soutěže ve znění účinném do 31. srpna 2009 neobsahoval zvláštní úpravu trestání sdružení soutěžitelů za vydání zakázaného rozhodnutí. Ze dvou alternativ peněžní sankce, tedy pokuty do výše 10 % z čistého obrátu dosaženého soutěžitelem za poslední ukončené účetní období či pokuty do 10 milionů korun, volil Úřad při ukládání trestu zpravidla druhou popsanou variantu, a to zejména z toho důvodu, že sdružení soutěžitelů pravidelně nemají obrát z podnikatelské činnosti.

Novela soutěžního zákona provedená zákonem č. 155/2009 Sb., účinná od 1. září 2009, přinesla po vzoru trestání Evropské komise významnou změnu. Nový § 22a zákona v odstavci 3. stanovil, že v případech, kdy je pokuta ukládána sdružení soutěžitelů, může být uložena až do výše 10 % z úhrnu čistých obrátů dosažených za poslední ukončené účetní období jeho členy. Každý člen sdružení ručí za zaplacení takto uložené pokuty do výše 10 % ze svého čistého obrátu dosaženého za poslední ukončené účetní období. Zejména u sdružení s menším počtem členů, kteří však dosahují značného obrátu na trhu, se díky této novelizaci výrazně posunuly možnosti Úřadu účinně trestat zakázaná rozhodnutí.

Opatření k nápravě závadného stavu, jež má vést k obnově účinné hospodářské soutěže, může Úřad ukládat (paralelně s případnou pokutou) podle obou právních úprav.

Kartelové dohody

Dalším nebezpečím pro hospodářskou soutěž, které je s existencí nejrůznějších sdružení soutěžitelů spojeno, je uzavírání kartelových dohod. Sdružení soutěžitelů v praxi často slouží jako platforma pro setkávání konkurentů, příležitost vyměňovat si v rámci legálních kontaktů citlivé obchodní informace

o budoucích cenách a objemech výroby, dohadovat se o rozdělení trhu nebo limitaci produkce.

Takové dohody jsou označovány jako tvrdé kartely, jsou vždy zakázány a jedná se o nejzávažnější porušení soutěžního práva. Všechny soutěžní orgány, včetně českého úřadu, je pravidelně tvrdě sankcionují.

V praxi mohou nastávat rovněž případy, kdy na trhu působí *de facto* sdružení podniků, jež formou horizontální spolupráce uskutečňují své podnikatelské záměry. Typicky sem patří společný prodej zboží, společná výroba, sdílený výzkum a vývoj, specializační či standardizační ujednání mezi konkurenty atp. Výsledkem takové horizontální spolupráce vzájemných konkurentů může být i založení společného podniku (tzv. kooperativního typu), který za své mateřské společnosti plní zadané role (shromažďuje a prodává jejich výrobky, nakupuje vstupy, provádí výzkum nového produktu apod.).

Takové případy jsou posuzovány jako dohody uzavírané mezi horizontálními konkurenty na trhu, nikoli jako rozhodnutí sdružení soutěžitelů (srov. Pokyny EK o použitelnosti čl. 81 SES, resp. 101 SFEU, na dohody o horizontální spolupráci). Pokud v sobě popsaná spolupráce nezahrnuje tvrdý kartel, je povolena za splnění podmínek daných příslušnými blokovými výjimkami a zmíněnými Pokyny EK. Pokud strany takové dohody mají společně na trhu podíl menší než 15 %, bude jejich spolupráce zpravidla povolena.

Katalog nejčastějších zakázaných rozhodnutí sdružení soutěžitelů

Cena

Sdružení soutěžitelů by nemělo v žádném případě vydávat – a to ani ve formě nezávazných doporučení – jakékoli ceníky či kalkulační vzorce cen služeb a zboží dodávaných na trh svými členy (ale ani nečleny sdružení). Jakékoli stanovení cenového vzorce, určení byť jediné složky nákladů či pravidel, co do nákladů započítávat apod., je považováno za flagrantní porušení soutěžních pravidel a bude Úřadem potrestáno, neboť může vést ke sjednocování cen na trhu a/nebo k vyloučení nejistoty vzájemných konkurentů o jejich cenové strategii. Téměř vždy má pak negativní dopad i na ceny pro konečné spotřebitele zboží nebo služeb.

Uvedené platí rovněž pro nejrůznější metodiky a návody, jak kalkulovat cenu, co do ní zahrnovat a zda lze či nelze používat cenová srovnání s konkurenty při jednání s odběrateli. Zpravidla tak Úřad trestá nákladové přehledy, které sdružení soutěžitelů vydávají a popisují v nich jednotlivé úkony soutěžitele, z nichž se skládá výsledná služba nebo produkt, případně přímo ceníky zboží nebo služeb.

Není možno stanovovat jakákoli pravidla, která by šla nad rámec obecně závazných právních předpisů, jež upravují cenotvorbu (zejm. zákona o cenách).

Propagace

Sdružení soutěžitelů nesmí jakkoli omezovat podmínky, za nichž mohou jeho členové propagovat své zboží nebo služby. Určitá omezení vyplývají pro některé profese a oblasti hospodářství z obecně závazných právních předpisů (zejm. norem upravujících reklamu). Sdružení soutěžitelů však nemohou, ani např. s odkazem na etiku a důstojný výkon profese, přidávat vlastní omezující pravidla jdoucí nad rámec obecně platných zákonů.

Sdružení soutěžitelů tak pravidelně porušují zákon tím, že vymezují svým členům okruh kolem jejich provozoven, kde mohou umísťovat reklamní předměty a poutače, omezují prostředky reklamy (zakaz reklamy na internetu, v tisku, televizi apod.), nebo zakazují některé formy propagace (adresná reklama, bannery, jinak povolené formy srovnávací reklamy apod.).

Z pohledu ochrany hospodářské soutěže je přitom propagace zboží a služeb klíčovou oblastí, v níž se uplatní pravidla konkurenčního boje, jež ve své podstatě ztělesňuje soutěžení a boj o zákazníka – spotřebitele. Jednoznačným profitem spotřebitelů z reklamy je dosažení co nejefektivnějšího plnění (poměr ceny a kvality) v co nejkratším čase, kdy soutěžitelé přicházejí za zákazníky s popisem své produkce, z níž může spotřebitel volit, aniž by musel osobně navštěvovat jejich provozovny. Propagace umožňuje, zejména v případech, kdy je míra informovanosti a vzdělání v daném oboru výrazně vychýlena ve prospěch soutěžitele (srov. např. nejrůznější odborné služby, sofistikované technické výrobky apod.), snížit asymetrii informací a posílit postavení spotřebitele při vyjednávání o ceně a kvalitě zboží a hájení jeho oprávněných zájmů.

Požadavky na vstup a výkon profese

V souladu s praxí Evropské komise i český soutěžní úřad hodnotí, zda sdružení soutěžitelů nenarušují soutěž na trhu objektivně neospravedlnitelnými požadavky na vstup do daného odvětví a výkon profese. Sdružení soutěžitelů, často komory s povinným členstvím, podmiňují aktivní účast hráčů

na daném trhu dosažením kvalifikace, na niž ovšem nemá nárok každý, kdo splní předem dané a transparentní podmínky. Narušením hospodářské soutěže tak budou nejrůznější systémy certifikátů a oprávnění k výkonu profese udělované pouze spřáteleným osobám, bez jasného nároku na jejich získání, obdobně podmiňování vstupu na trh odchodem z trhu jiného konkurenta.

Nedovoleným omezením soutěže je také stanovování pevného počtu soutěžitelů na konkrétní území nebo pro vymezený okruh spotřebitelů (tzv. *numerus clausus*), nebo zákaz ucházet se o zakázky pro soutěžitele z jiných teritorií, případně ze zahraničí (podnikání zahraničních subjektů v ČR je do statečně upraveno obecně závaznými právními předpisy).

Podmínky a způsob výkonu činnosti

S výše uvedeným souvisí i nedovolené omezení způsobu výkonu profese. Sdružení soutěžitelů tak nemohou svým členům zakazovat účast ve výběrových řízeních u konkrétních odběratelů, byť by to zdůvodňovala nebezpečím vzniku škody na straně svých členů. Platí, že každý soutěžitel má možnost svobodně volit své odběratele a dodavatele, není možno jeho podnikatelské riziko omezovat rozhodnutími sdružení soutěžitelů. V rozporu s pravidly hospodářské soutěže tak často bývají nejrůznější soutěžní řady a kodexy.

Podobným případem jsou zakázky výkonu profese souběžně s jinou profesí, často zdůvodňované požadavkem na etiku a nestrannost výkonu profese. Úřad opakovaně uvádí, že takový zákaz může vyplývat pouze z obecně závazných právních předpisů.

Nedovolené je rovněž stanovování povinnosti členům sdružení vázat nabídku konkrétního plnění s jiným plněním (např. tzv. balíčky služeb). Obzvláště škodlivé je takové vázání, když jedna část služby je poskytována v souvislosti s výkonem veřejné moci (v případě notářských služeb je to např. sepsání veřejné listiny), ale další služby již může poskytnout i jiný soutěžitel (např. zastupování před soudem, podání návrhu na vklad do katastru nemovitostí apod.).

Specifickým problémem, s nímž se Úřad často setkává, je požadavek sdružení soutěžitelů, aby se jeho členové neúčastnili soutěží, v nichž předkládají nějaký návrh řešení pro zadavatele, aniž by zadavatel nabízel za účast v takové soutěži odměnu (typicky tzv. skicovné v oblasti projektů, návrhů reklamy apod.). I zde však platí výše uvedené, tedy že je pouze na soutěžiteli, zda chce nést riziko účasti v takové soutěži se všemi důsledky, které pro něj z účasti v soutěži vyplývají.

Dovolená jednání sdružení soutěžitelů

Která jednání sdružení soutěžitelů budou naopak dovozená a zpravidla nepovedou k narušení hospodářské soutěže vydáním zakázaného rozhodnutí sdružení soutěžitelů?

Typově půjde především o činnost vzdělávací, zaměřenou na vstupní a průběžné vzdělávání členů sdružení. Rovněž

jako bezkonfliktní lze posoudit činnost na poli odborné mezinárodní spolupráce a výměny zkušeností, budování prestiže a propagace oboru, práci v oblasti výzkumu a vývoje nebo právní a odborný servis pro členy sdružení. Typickými oblastmi působení sdružení soutěžitelů, jež nekolidují s pravidly férové soutěže, jsou rovněž prevence sporů (*compliance* programy), zastupování sektoru vůči orgánům veřejné moci, jiným sdružením a dalším organizacím.

Pokud se sdružení soutěžitelů podílí na regulaci daného oboru, vždy by měl být brán zřetel na zásady tzv. *smart regulation*, tedy budování co nejmenšího systému pravidel jdoucích nad rámec obecně závazných právních předpisů, která však neomezuje členy sdružení v jejich svobodném rozhodování v soutěži na trhu a neomezuje jejich podnikatelské riziko. Obecně také platí, že nezávazná, doporučující pravidla, jejichž plnění ze strany členů není kontrolováno, mají méně devastující dopady na soutěž. Přesto i nezávazné a nekontrolované cenové doporučení bude vždy znamenat porušení soutěžního zákona.

Ujednání, která necílí na cenu, rozdělení trhu a omezení výroby (tvrdé kartely) budou i přes své možné protisoutěžní účinky povolena, pokud souhrnný podíl členů sdružení na trhu (symbolizující *de facto* tržní sílu sdružení prostřednictvím jeho členů – soutěžitelů) nepřekročí 10 %. Rozhodnutí sdružení soutěžitelů mající podobu tvrdých kartelů jsou zakázána vždy, bez ohledu na tržní podíl.

SDRUŽENÍ SOUTĚŽITELŮ V EVROPSKÉ JUDIKATUŘE

Alžběta Benešová
Odbor kartelů ÚOHS

Dohodou ve smyslu článku 101 Smlouvy o fungování EU (dále jen „SFEU“) může být, kromě dohody soutěžitelů a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě, i rozhodnutí sdružení soutěžitelů, a to i v případě, že sdružení samo o sobě není soutěžitelem a nevyvíjí ekonomickou aktivitu. Tuto skutečnost potvrdil Tribunál ve svém rozsudku ve věci *Cement*.¹

Rozhodnutí sdružení může porušit čl. 101 SFEU nezávisle na své formě, jak judikoval Soudní dvůr EU v případě *Vereeniging van Cementhandelern*.² V tomto případě také soud konstatoval, že jde o doporučení vydané sdružením, které určuje ceny, odstraňuje pochybnosti o budoucím jednání konkurentů a umožňuje jim předvídat s dostatečnou přesností jejich budoucí jednání. Sdružení také disponuje mnohými mechanismy jak kontrolovat plnění svých doporučení a sankcionovat jejich porušení. Takové jednání má dle Soudního dvora za cíl omezit a narušit soutěž, a je proto zakázané. Tato argumentace byla dále potvrzena v rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Belasco*,³ kde soud zdůrazňuje, že nemusí dojít k projevu cenového sladování na trhu, protože už samotná fixace cen představuje porušení čl. 101, pokud je jejím cílem narušit soutěž.

Za dohodu ve smyslu čl. 101 SFEU je považováno jak rozhodnutí sdružení, které upravuje jednání svých členů v podobě regulací či vyhlášek,⁴ tak i pouhá doporučení, protože i ta mají svůj vliv na jednání členů sdružení a mohou mít dopad na hospodářskou soutěž.⁵

Obzvláště podstatné pro sdružení a profesní komory vzniklé na základě zákona může být rozhodnutí Soudního dvora ve věci *CIF*.⁶ V tomto případě sdružení jednalo na základě zmocnění italského zákona, které na sdružení v minulosti převedlo některé pravomoci a jejichž výkon vedl k omezení hospodářské soutěže mezi členskými státy. Soudní dvůr EU v odpovědi na předběžnou otázku italského soudu na aplikaci čl. 101 SFEU (dříve čl. 81 SES) konstatoval, že pokud existuje národní úprava, která přímo vyžaduje po sdružení, aby přijalo rozhodnutí, které je v rozporu s čl. 101 SFEU, platí, že národní úprava nemá být nadále aplikována. Za jednání sdružení, ke kterému přímo nabádala taková národní úprava, nemůže být uložena pokuta. Pokud by ale sdružení v daném jednání pokračovalo i po přijetí rozhodnutí soutěžního úřadu, i když by tím dodržovalo národní zákon, může soutěžní orgán takové jednání již trestat pokutou.

V případě, že sdružení přijme rozhodnutí, které je v rozporu s článkem 101 SFEU, pouze na základě obecného zákonného zmocnění či doporučení, může soutěžní orgán za takové rozhodnutí udělit pokutu přímo. Pravidlo nenarušovat soutěž se dle tohoto rozhodnutí váže i na sdružení, která jsou formována na základě zákona a která mají zákonné zmocnění k úpravě jednání svých členů. Obdobně judikoval Soudní dvůr i ve věci *Custom Agents*,⁷ kde konstatoval, že i sdružení založená na základě zákona musí dbát, aby jejich rozhodnutí či doporučení nenarušovala hospodářskou soutěž.

1 Rozsudek Tribunálu ve spojených případech T-25, 26, 30-32, 34-39, 42-46, 48, 50-65/95, 68-71, 87, 88, 103 a T-104/95 ze dne 15. března 2000 ve věci *Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique and others* [2000] ECR II- 491 (odst. 1320).

2 Rozsudek Soudního dvora v případě 8/72 ze dne 17. října 1972 ve věci *Vereeniging van Cementhandelern* [1972] ECR – 977 (odst. 18-25).

3 Rozsudek Soudního dvora v případě 246/86 ze dne 11. července 1989 ve věci *SC Belasco a další* [1989] ECR – 2117 (odst. 18).

4 Rozhodnutí Komise v případě 89/44/EEC ze dne 12. prosince 1988 (IV/27.393 a IV/27.394) ve věci *Publishers Association – Net Book Agreements* (UV 22, 26.1.1989, odst. 12-35 a 44-47) potvrzeno v rozsudku Tribunál v případě T-66/89 ze dne 8. června 1992 ve věci *Publishers Association* [1992] ECR II – 1995 (odst. 46).

5 Rozsudek Soudního dvora ve spojených případech 96-102, 104, 105, 108 a 110/82 ze dne 8. listopadu 1983 ve věci *NV IAZ International Belgium a další* [1983] ECR I – 3369 (odst. 20-21).

6 Rozsudek Soudního dvora v případě C-198/01 ze dne 9. září 2003 ve věci *Consorzio Industrie Fiammiferi (CIF) v Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* [2003] ECR I – 8055 (odst. 58).

7 Rozsudek Soudního dvora v případě C-35/96 ze dne 18. června 1998 ve věci *Komise v. Itálie („Custom Agents“)* [1998] ECR I – 3851 (odst. 40).

VYBRANÉ PŘÍPADY ÚOHS

Šárka Vlašínová

právní poradce Sekce hospodářské soutěže ÚOHS

Sdružení soutěžitelů obecně usilují o unifikaci chování svých členů v určitém parametru soutěže ve snaze je ochránit před riziky konkurenčního boje. Z dosavadní rozhodovací praxe Úřadu je patrné, že nejčastěji se sdružení soutěžitelů dopouštějí zakázaného rozhodnutí sdružení směřujícího k unifikaci chování svých členů v cenové oblasti (doporučování cen, případně jejich složek). Jde-li o sdružení založené na principu povinného členství (jako je tomu u profesních komor), je takové rozhodnutí sdružení způsobilé ovlivnit soutěžní chování všech soutěžitelů na trhu, na kterém tito působí. K tomu je třeba zmínit, že u konkrétních profesních komor (viz například Česká lékárnická komora) platí povinné členství jak pro soutěžitele vykonávající danou profesi na své hospodářské riziko v soukromé praxi, tak pro osoby působící u soutěžitelů (nečlenů Komory) ve funkci odborných zástupců, kteří garantují soutěžiteli řádný odborný výkon profese. Je tomu tak u lékáren provozovaných osobou bez farmaceutického vzdělání. Prostřednictvím odborných zástupců (členů Komory) tak může být zakázaným rozhodnutím sdružení ovlivněno případně i chování těchto soutěžitelů na trhu.

Pokud sdružení soutěžitelů není založeno na principu povinného členství a nesdružuje tedy všechny soutěžitele poskytující určité zboží nebo služby na konkrétním trhu, může přesto svým zakázaným rozhodnutím ovlivnit chování i ostatních soutěžitelů (nečlenů sdružení), zveřejní-li své zakázané rozhodnutí způsobem, jenž je dostupný ostatním soutěžitelům (konkurentům členů sdružení). K tomu dochází nejčastěji při jeho zveřejnění prostřednictvím internetu nebo v odborném časopisu vydávaném v daném oboru.

Cenová doporučení

Česká lékařská komora, zřízená na základě zákona jako samostatná stavovská organizace sdružující všechny lékaře vykonávající povolání v léčebné a preventivní péči (princip povinného členství), se dopustila zakázaného rozhodnutí sdružení soutěžitelů tím, že její představenstvo doplnilo dříve vydaný Katalog nadstandardní péče o ceny jednotlivých služeb zdravotní péče hrazených pacienty. Takto doplněný Katalog vydalo pod označením Katalog dohodnutých služeb hrazených přímo nemocným v rámci ambulantní péče. Původní vydání Katalogu obsahovalo pouze přehled služeb ambulantní zdravotní péče, jež nebyly hrazeny z veřejného zdravotního pojištění.

Pro snazší orientaci lékařů Katalog uváděl služby zdravotní péče, jejichž poskytování hradí přímo pacient, a tato aktivita Komory sama o sobě neměla protisoutěžní charakter. Teprve rozhodnutí představenstva Komory o doplnění Katalogu o ceny jednotlivých služeb ambulantní zdravotní péče, které byly označeny jako ceny minimální, s doporučením, že by měly být členy Komory dodržovány, a zveřejnění Katalogu služeb s cenami na internetových stránkách Komory (spolu s jeho rozesláním okresním sdružením lékařů České lékařské komory), naplnilo zakázané rozhodnutí sdružení soutěžitelů. Byly zde uvedeny minimální ceny konkrétních služeb zdravotní péče, např. za vydání potvrzení o zdravotním stavu (pro školy, pro sportovní činnost a další účely), vydání lékařského potvrzení pro účast na dětském táboře a za další výkony dle jednotlivých lékařských odborností. Nejvyšší správní soud, který v březnu 2009 zamítl jako nedůvodný opravný prostředek Komory,¹ uvedl, že vydání (byť nezávazného) Katalogu s cenami je úkonem Komory, z něhož vyplývá snaha o unifikaci chování soutěžitelů – členů Komory. Ze způsobu zveřejnění Katalogu mohli jeho adresáti důvodně předpokládat, že se jedná o schválený materiál Komory (neměli důvod pochybovat o legitimitě tohoto jednání orgánu Komory). Vydání Katalogu s doporučenými cenami je nepochybně úkonem způsobilým narušit (ovlivnit) soutěž na daném relevantním trhu. Respektování doporučených minimálních cen ze strany poskytovatelů těchto služeb pak mohlo poškodit pacienty, kteří by nemohli získat služby za ceny nižší nežli minimální.

Česká asociace úklidu a čištění, která je sdružením fyzických a právnických osob působících v oboru úklidu a čištění a souvisejících oblastech činností, schválila dokument Standardy úklidu. Jeho cílem bylo upravit na trhu služeb úklidu a čištění určité standardní výkony pro úklidové firmy a jejich pracovníky s ohledem na to, jaké úklidové a čisticí práce mají být prováděny dle druhu prostor, v nichž úklid probíhá. Krátce na to však valná hromada Asociace schválila druhou verzi Standardů úklidu s doporučeným cenovým rozpětím uvedených služeb (přičemž v průběhu řízení bylo doloženo, že cenová rozpětí vycházela ze statistického průměru cen aplikovaných jejími členy). Standardy úklidu s doporučeným cenovým rozpětím byly současně uveřejněny na internetových stránkách Asociace. Úřad kvalifikoval tuto aktualizovanou

¹ Rozsudek NSS sp. zn. 8 Afs 18/2007 ze dne 31. 3. 2009.

verzi Standardů jako zakázané a neplatné rozhodnutí sdružení soutěžitelů, které mohlo vést k narušení hospodářské soutěže na trhu služeb úklidu a čištění.² Konstatoval také, že na základě zveřejnění Standardů úklidu s doporučeným cenovým rozpětím uvedených služeb mohli být cenovým doporučením ovlivněni při tvorbě vlastních cen služeb i ostatní soutěžitelé, kteří nejsou členy Asociace.

Sdružení pohřebnictví v ČR sdružuje fyzické a právnické osoby působící v oboru pohřebnictví a příbuzných oborech. Sdružení přijalo několik interních předpisů a metodik, v nichž dalo návod k postupům v oblasti cenotvorby. Tyto odrážejí snahu Sdružení koordinovat činnost svých členů při tvorbě cen pohřebních a souvisejících služeb. Ve schváleném Kodexu cti, který je pro členy závazný, zakotvilo Sdružení mimo jiné zásadu, že pokud některý podnikatelský subjekt nabízí jinému podnikatelskému subjektu poskytování služby za nápadně výhodnějších podmínek, například cenových, je představenstvo Sdružení oprávněno projednat a navrhnout provedení kontroly na dodržování etických zásad práce jak u subjektu, který tyto podmínky nabízí, tak i u subjektu, který tyto služby přijímá (např. převoz zesnulých ke kremaci do podstatně vzdálenějších krematorií za nižší ceny než jsou ceny obvyklé atp.). Porušení zásad Kodexu cti bylo důvodem k vyloučení člena ze Sdružení. Dle Úřadu uvedená zásada směřovala členy Sdružení k nesnižování cen a zachování stávající „obvyklé“ cenové hladiny poskytovaných pohřebních a souvisejících služeb, kdy v případě účtování nižších cen se členové vystavovali riziku porušení Kodexu cti a současně kontroly ze strany Sdružení. Sdružení rovněž přijalo Zásady určující základní pravidla práce subjektů ucházejících se o „Znak kvality“ propůjčovaný Sdružením, obsahující ustanovení, jež bránilo držitelům Znaků kvality podávat informace srovnávací ceny mezi konkurenty. Prakticky pokud by některý člen Sdružení své služby skutečně zlevnil, byl by omezen ve svém právu upozornit na to své potenciální zákazníky, a tím ve využívání jednoho z efektivních nástrojů hospodářské soutěže. Spotřebitelé poptávající předmětné služby by tak nemohli získat adekvátní informace o cenách služeb nabízených jednotlivými soutěžiteli na trhu, které by je mohly pozitivně ovlivnit při výběru soutěžitele s cenově nej dostupnějšími službami.

V neposlední řadě Sdružení schválilo několik metodických dokumentů, v nichž byl upraven návod pro stanovení ceny za výkop hrobů (s předlohou ceníku za tuto službu), dále též postup při určení výše cen nájmu hrobových míst a služeb s nájmem spojených (rovněž s předlohou ceníku nájmu a služeb spojených s nájmem hrobových míst). Metodiky obsahovaly detailní popis, jak postupovat při stanovování cen uvedených služeb, čímž byly způsobilé ovlivnit strukturu výpočtu ceny, a tím unifikovat chování členů Sdružení při stanovování cen pohřebních a souvisejících služeb.

Vzhledem k dostupnosti dokumentů i pro nečleny Sdružení (Kodex cti byl zveřejněn na internetových stránkách Sdružení, metodiky byly vydány v tištěné podobě a na internetu byl

zveřejněn jejich seznam s uvedením cen, za které je možno je zakoupit, Zásady pro udělení Znaků kvality byly rovněž vydány v tištěné podobě), mohlo jimi dojít i k ovlivnění dalších soutěžitelů a k přejímání cenových návodů konkurenty (nečleny Sdružení). Tito také mohli s vyšší pravděpodobností předvídat cenovou politiku členů Sdružení. Popsaná ustanovení obsažená v dokumentech Sdružení byla Úřadem hodnocena jako zakázaná a neplatná rozhodnutí sdružení soutěžitelů vykazující snahu o unifikaci chování členů Sdružení (návod společného postupu) v oblasti cenotvorby, která vedla k narušení hospodářské soutěže na trhu pohřebních a souvisejících služeb.³

Asociace užité grafiky a grafického designu je občanským sdružením tvůrčích a profesionálních grafiků působících v různých oborech grafického designu a typografie. Asociace v roce 2001 schválila a distribuovala dokument Autorské honoráře v užité grafice a grafickém designu, který v průběhu několika let aktualizovala; poslední aktuální znění bylo schváleno Asociací v roce 2007 a v tištěné podobě vydáno v lednu roku 2008. Původní dokument obsahoval metodické pokyny pro výpočet honoráře, položky, z nichž se honorář skládá, položky, které se do něj nezahrnují (účtují se samostatně), jakož i srovnávací tabulky doporučených minimálních autorských honorářů za konkrétní výkony dle kategorií objednavatelů. Aktualizovaný dokument schválený v roce 2007 obsahoval mimo jiné pravidla při sjednávání a určování autorských honorářů a metodické pokyny pro výpočet honoráře. V úvodu uváděl, že jeho honorářové tabulky představují minimální doporučené honoráře pro danou oblast tvůrčí činnosti. Dle

3 Rozhodnutí předsedy Úřadu č.j. R 126/2008/01-3227/2009/310/ADR ze dne 18. 3. 2009.

2 Rozhodnutí předsedy Úřadu č.j. R 42/2002 ze dne 27. 10. 2003.

metodických pokynů byla základní a výchozí částka pro výpočet honoráře uvedena v tabulkách a tato by měla být navýšena (o pevnou částku, případně procentuálně) v případě dále uvedených skutečností. Honorářové tabulky pak obsahovaly několik desítek položek s cenami. Při srovnání honorářových tabulek z roku 2001 a 2007 bylo zjištěno, že úroveň doporučených honorářů se v mezidobí podstatně zvýšila. Publikace byla určena členům Asociace (bylo ověřeno, že většina členů má výtisk k dispozici), dále byla k dispozici i konkurentům mimo Asociaci a veřejnosti; tím mohlo dojít i k ovlivnění kvality a intenzity soutěže na celém příslušném relevantním trhu. Dokument „Autorské honoráře v užité grafice a grafickém designu“ byl Úřadem posouzen jako zakázané a neplatné rozhodnutí sdružení soutěžitelů, které mohlo vést k narušení hospodářské soutěže na trhu výkonů v oblasti grafického designu a typografie.⁴

Propagace soutěžitele, limity stanovení etických pravidel pro výkon profese

Česká lékárnická komora, zřízená na základě zákona jako samosprávná stavovská organizace sdružující všechny lékárníky vykonávající své povolání v lékárenském zařízení (princip povinného členství), se dopustila zakázaného rozhodnutí sdružení soutěžitelů tím, že svým sjezdem delegátů schválila a následně uplatňovala interní předpisy Komory, jež obsahovaly ustanovení omezující působení lékáren na trhu.

Ve schváleném Profesionálním řádu Komora neumožnila lékárníkům při propagaci lékárny rozmísťovat ukazatele o umístění lékárny mimo budovu, v níž je umístěna. Připuštno bylo výjimečně umístění takového ukazatele (definovaného rozměru), nacházela-li se taková lékárna např. ve dvoře nebo uvnitř bloku domů, avšak ne však blíže než 50m od jiné lékárny nebo způsobem, jenž by odpoutával pozornost pacientů od jiné lékárny. Komora tak usilovala vytvořit každé lékárně jakýsi prostor, ve kterém bude chráněna před konkurenčním působením (propagací) jiných lékáren.

V interním předpisu Řád pro označování lékáren nebylo dovoleno další označení lékáren, kromě orientačních ukazatelů umístěných v přiměřené vzdálenosti dle místních poměrů. V Profesionálním řádu pak Komora zakazovala uvádět v rámci propagace lékárny nabídku a ceny konkrétních léčiv a toto omezení nadále uplatňovala i po datu 1. 6. 2002 bez zřetele ke skutečnosti, že od uvedeného data již zákon o regulaci reklamy nezakazoval u volně prodejných léčiv uvádět v reklamě zaměřené na širokou veřejnost jejich ceny. Komora rovněž vydala pro své členy Závazné stanovisko, v němž hodnotila uplatňování zákaznických slevových karet a poskytování bonusů, naturálního plnění a obdobných výhod při prodeji léčiv jako neetické jednání odporující příslušným ustanovením Profesionálního řádu. V přípisu adresovaném lékárníkům v územní působnosti

jednoho z okresních sdružení Komory pak odsoudila jako neakceptovatelné snižování ceny léčiv na úkor lékárenské přírážky. Porušování interních předpisů Komora kontrolovala a projednávala.

Uvedená jednání Komory byla Úřadem posouzena jako zakázaná a neplatná rozhodnutí sdružení soutěžitelů, jež mohla vést k narušení soutěže na trhu lékárenské péče (u omezení propagace lékárny též na trhu doplňkového zboží prodávaného v lékárnách). Závěr Úřadu byl potvrzen jak Krajským soudem v Brně, tak i Nejvyšším správním soudem. Dle soudů představuje omezení lékáren informovat zákazníky o svém umístění ukazateli situovanými ve větší vzdálenosti od příslušné lékárny (než dovozovala Komora) restrikcí, která vytváří bariéru pro aktivní soutěžní působení lékáren na daném území. Jelikož lékárny jsou navzájem v konkurenčním vztahu, pak taková restrikce vytváří stejný efekt, jako horizontální dohody o rozdělení trhu na teritoriálním principu (zakládá podmínky teritoriální exkluzivity).

Pokud jde o omezení propagace zboží dodávaného lékárnami zdůvodňované potřebou dodržování etiky lékárnické profese, soudy tento argument neuznaly. Komora je nepochybně oprávněna stanovit pravidla etiky výkonu profese lékárníka a tato pravidla mohou být i přísnější než obsah obecně závazných právních předpisů, vždy však při jejich stanovení musí respektovat zákonná omezení (v daném případě stanovená v § 3 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže). Propagace soutěžitelů a jimi nabízeného zboží sama o sobě není neetickou a nic na tom nemění ani specifický charakter soutěžitelů, kteří provozují lékárny. Omezení lékáren uvádět ceny jimi nabízeného zboží (v daném případě volně prodejných léčiv) v propagačních a inzertních materiálech směřuje k odstranění cenové konkurence mezi lékárnami. Není dán objektivní důvod, aby mezi lékárnami bylo vyloučeno cenové soupeření. Obdobný závěr soudy učinily i ohledně Závazného stanoviska s tím, že vyjadřuje vůli Komory ovlivňovat způsob, jakým jednotliví soutěžitelé (členové Komory) tvoří cenu jimi prodávaného zboží, prostřednictvím eliminace takových aktivit, které by jejich cenu snižovaly. Takové rozhodnutí Komory má charakter cenového doporučení.⁵

Ztížení vstupu nových soutěžitelů na trh

Komora veterinárních lékařů České republiky (KVL ČR), zřízená na základě zákona jako samosprávná stavovská organizace sdružující veterinární lékaře vykonávající veterinární léčebnou a preventivní činnost na území ČR (princip povinného členství), se dopustila zakázaného rozhodnutí sdružení soutěžitelů tím, že ve schváleném Profesionálním řádu přijala ustanovení, dle kterého veterinární lékař nesmí snížit úroveň veterinárního stavu tím, že přijme zakázku chovatele, o němž je mu známo, že byl doposud pravidelným zákazníkem jiného veterinárního lékaře a že nemá doposud vyrovnané závazky vůči tomuto veterinárnímu lékaři. Ve schváleném doplňku

4 Rozhodnutí předsedy Úřadu č.j. ÚOHS-R 65/2009/HS-13615/310/JMa ze dne 19. 10. 2009.

5 Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 7 Afs 86/2007 ze dne 31. 10. 2008.

Profesního řádu bylo připuštěno, aby jiný veterinář poskytl takovým chovatelům jen akutní a neodkladnou péči.

Schválení Profesního řádu i jeho znění (podobně jako schválení a obsah ostatních interních předpisů Komory) bylo publikováno v Časopisu KVL ČR. Prostřednictvím internetu a časopisu KVL ČR se veterináři také měli možnost dovědět, že určitý chovatel nemá vyrovnané závazky vůči jinému veterináři. Příslušný orgán Komory pak projednával stížnosti na nedodržení tohoto ustanovení a disciplinárně je postihoval (porušení předmětné povinnosti bylo považováno za jedno ze závažnějších porušení interních předpisů s možností využití i sankce vyškrtnutí ze seznamu členů Komory na stanovenou dobu).

Úřad posoudil schválení předmětného omezení jako zakázané a neplatné rozhodnutí sdružení soutěžitelů, které vedlo k narušení hospodářské soutěže na trhu poskytování veterinárních léčebných a preventivních činností s dopadem zejména na chovatele podnikající v chovu zvířat.

Závěr Úřadu byl potvrzen jak Krajským soudem v Brně, tak i Nejvyšším správním soudem. Soudy neuznaly argument Komory, že ustanovení Profesního řádu sledovalo cíl zajistit ochranu svých členů před neplatiči, a nikoli narušení hospodářské soutěže. Naopak shodně uvedly, že Komora omezením svobodného poskytování veterinárních služeb působí na formování trhu nepochybně ve prospěch již zavedených veterinárních lékařů a úmyslně působí směrem k omezení účasti na trhu nově vstupujících veterinárních lékařů (když zejména veterinárním lékařům nově vstupujícím na trh byl ztížen přístup k zakázkám právě od dlužících chovatelů). Obdobně dle soudů došlo k narušení volného trhu také cíleným pozastavením preventivní veterinární péče chovatelům – dlužníkům.⁶

6 Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 1 As 19/2006 ze dne 9. 1. 2007.

Kdy nelze sdružení soutěžitelů sankcionovat

Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě je zřízena zákonem jako samosprávná stavovská organizace sdružující všechny autorizované inženýry a autorizované techniky činné ve výstavbě. Komora schválila a vydala formou publikace v roce 2002 Výkonový a honorářový řád obsahující popis prací s přiřazením konkrétních minimálních doporučených cen. Komora byla v té době zákonem zmocněna k vydávání obdobných publikací, resp. k vydávání ceníků a honorářových řádů.⁷

Úřad jednání Komory posoudil jako zakázané a neplatné rozhodnutí sdružení soutěžitelů, které může vést k narušení hospodářské soutěže na trhu služeb poskytovaných autorizovanými inženýry a techniky činnými ve výstavbě. Krajský soud v Brně žalobu Komory zamítl. Na základě opravného prostředku se případem zabýval Nejvyšší správní soud, který zrušil rozhodnutí Krajského soudu a vrátil věc k novému řízení. Nejvyšší správní soud konstatoval, že z textu § 23 odst. 6 písm. j) zákona o výkonu povolání, dle něž do působnosti Komory patří vydávat ceníky a honorářové řády, nelze dovodit postavení Komory jako regulátora závazných cen zboží dodávaného jejími členy. Takovou výjimku z pravidla tvorby cen na tržních principech by musel stanovit zákon výslovně, aby o zmocnění Komory k závazné cenotvorbě na příslušném trhu nebyly žádné pochybnosti. Konstatoval současně, že vydání – byť nezávazného (doporučujícího) – Výkonového a honorářového řádu je úkonem Komory způsobilým narušit (ovlivnit) hospodářskou soutěž na daném relevantním trhu. Avšak vzhledem k zákonnému oprávnění nelze Komoru za takový úkon sankcionovat.⁸

7 Dle § 23 odst. 6 písm. j) zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění platném do 30. 6. 2008.

8 Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 5 As 55/2006 ze dne 24. 9. 2007.

SDRUŽENÍ SOUTĚŽITELŮ PŘED ZAHRANIČNÍMI ANTIMONOPOLNÍMI ÚŘADY

Martin Švanda

Odbor vnějších vztahů ÚOHS

Švédský soutěžní úřad vydal guidelines o spolupráci v rámci sdružení soutěžitelů

Švédský soutěžní úřad spustil v dubnu 2009 internetovou stránku, na níž zveřejnil sadu doporučení pro spolupráci soutěžitelů v rámci profesních sdružení. Určité druhy spolupráce mezi konkurenty nejsou zakázány, přestože mnohdy bývá těžké určit, kudy vede hranice mezi legální a nelegální kooperací. Uvedená doporučení umožňují soutěžitelům a sdružením otěstovat si, zda je jejich spolupráce na trhu v souladu se soutěžními pravidly. Zakázány jsou například dohody o cenách a cenová doporučení, naproti tomu poradenská činnost či společná školení jsou z hlediska soutěžní politiky bezproblémové.

Sdružení soukromých laboratoří revidovalo svoje stanovy

Švédské sdružení soukromých laboratoří Föreningen ackrediterade Laboratorier, které poskytují analytické služby státnímu i soukromému sektoru, souhlasilo v listopadu 2009 s tím, že provede revizi svých doporučení, jimiž se mají řídit jednotlivé členské laboratoře. Soubor pravidel stanovoval pevné procentuální sazby pro platby za opožděné dodávky. Švédský soutěžní úřad Konkurrensverket ve svém předběžném posouzení těchto ustanovení konstatoval, že laboratoře by si měly v uvedených poplatcích konkurovat, neboť tak mohou ovlivnit rychlost dodávek. Sdružení tedy upravilo své doporučení tak, aby tyto poplatky byly v budoucnu sjednávány individuálně v rámci jednotlivých smluv, a to s ohledem na míru zpoždění dodávky. Sdružení se provedením úpravy vyhnulo možnému pokutě ve výši 750 000 SEK.

Oznámení o aktivitách sdružení soutěžitelů a jejich slučitelnosti se soutěžním právem

Irský soutěžní úřad publikoval v listopadu 2009 Oznámení o aktivitách sdružení soutěžitelů a jejich slučitelnosti se soutěžním právem. Úřad v tomto dokumentu informuje podnikatelské a profesní sdružení o omezeních, kterými soutěžní právo limituje společné a koordinované aktivity konkurentů. Irský soutěžní úřad se v minulosti setkal s řadou případů, kdy sdružení soutěžitelů svým jednáním omezovala soutěž, ať už jednáním ve shodě nebo uzavíráním zakázaných dohod. Úřad zasáhl například v případech určování cen sdruženími Connaught Oil Promotion Federation, Irish Ford Dealers Association a Citroën Dealers Association. Ve všech třech

kauzách byla jednání v rámci sdružení využita jako platforma pro sjednávání kartelových dohod mezi soutěžiteli. Jejich účastníci nyní čelí i trestnímu stíhání.

Na základě těchto zkušeností úřad vypracoval a zveřejnil metodiku, v níž uvádí řadu typizovaných hypotetických i reálných příkladů. Zejména se zaměřuje na koordinaci cen, rozdělování trhu a určování objemu dodávek, bojkoty a společná vyjednávání, účast na protisoutěžních schůzkách a výměnu informací.

Lesnická asociace nabídla prosoutěžní závazky

Dánská soutěžní rada (DCC) přijala na konci listopadu 2009 závazky navržené členy Dánské lesnické asociace směřující ke zlepšení stavu soutěže na trhu se dřevem. Rada totiž vyjádřila své pochybnosti o slučitelnosti výměny informací o současných i předpokládaných cenách na zasedáních sdružení, jichž se účastnili soukromí dodavatelé dřeva, firmy i obchodní sdružení. Tato setkání byla lesnickou asociací pořádána pravidelně v letech 2002-2007. Členové asociace se zavázali, že již

nadále nebudou jednat o cenách, slevách či jiných podstatných konkurenčních parametrech, ani o svých očekáváních ohledně budoucího vývoje na trhu se dřevem.

Výměna informací v rámci Asociace nákladních dopravců

Soutěžní odvolací rada potvrdila část rozhodnutí Dánského soutěžního úřadu (DCC) z února 2009, které se týkalo výměny informací v rámci sdružení nákladních přepravečů International Transport Danmark (ITD). DCC rozhodl, že jednání této asociace mělo za cíl omezit soutěž na trhu vnitrostátních i mezinárodních přepravních služeb. Rada potvrdila, že asociace porušila pravidla hospodářské soutěže, když vytvořila a publikovala vyplněné kalkulace nákladů a prognózy nákladů týkající se silniční dopravy. Odvolací rada se ztotožnila i se zjištěním, že ITD nezákonně publikovala konkrétní sazby za čekací dobu. Nepotvrzena zůstala část rozhodnutí, podle níž sdružení dopravců doporučovalo svým členům, aby přenášeli rostoucí náklady na pohonné hmoty na své zákazníky. Dle rady se jednalo pouze o doporučení obecné povahy, které se netýkalo přenášení konkrétních nákladů.

Sdružení psychologů se zavázalo k odstranění minimálních cen

Italské profesní sdružení psychologů se zavázalo, že odstraní ze svých stanov všechny odkazy na minimální výši poplatků, jimiž se již od května 2009 zabýval italský soutěžní úřad AGCM. Soutěžní úřad závazky nabídnuté Národní radou sdružení psychologů v prosinci 2009 přijal a své šetření následně zastavil.

Italský úřad šetří sdružení z oblasti nákladní dopravy

Italský soutěžní úřad AGCM zahájil v prosinci 2009 šetření možných protisoutěžních dohod uzavřených v rámci sdružení soutěžitelů v oblasti kamionové dopravy Fedespedi. Úřad měl podezření, že členové asociace si v jejím rámci vyměňovali

v letech 2002–2007 citlivé obchodní informace vztahující se k cenám paliva, nákladům na mýtné a správním poplatkům, a to za účelem koordinovaného zvýšení cen účtovaných svým zákazníkům. Mezi šetřené firmy patří např. DHL, Saima Avandero, Schenker Italiana a Ferrari.

Svaz notářů šetřen španělským úřadem

Španělská Národní soutěžní komise (Comisión Nacional de Competencia - CNC) šetřila v roce 2008 profesní sdružení notářů v městě Granada, Colegio Notarial de Granada, kvůli podezření z uzavření zakázaných dohod o rozdělení trhu a sdílení zisku. CNC tvrdí, že fondy vytvořené sdružením za účelem sdílení zisků mají protisoutěžní charakter a mohly by být v rozporu se španělským soutěžním právem.

Sdružení zemědělců porušovalo soutěžní právo

Francouzský Conseil de la concurrence v květnu 2007 rozhodl, že tři sdružení zemědělců porušila soutěžní právo, když vytvořila a rozšiřovala tabulku cen za sušení obilí. Podle úřadu podobná tabulka napomáhá ke sjednocování cen a omezuje soutěž mezi společnostmi shromažďujícími obilí. Kromě toho byla pokutována čtyři zemědělská družstva, která měla ve svých stanovách článek o tom, že jejich členové nesmějí přejít po skončení smlouvy do jiného družstva.

Komora veterinárních lékařů přijala závazky

Italský soutěžní úřad zastavil v červenci 2007 řízení s komorou turínských veterinárních lékařů a Italským svazem veterinárních komor poté, co tato sdružení navrhla závazky, které vnášejí do profesního kodexu veterinářů soutěžní principy, umožňují veterinářům reklamu, ruší tarify a zastavují disciplinární řízení s těmi veterináři, kteří porušili zákaz reklamy či nedodržovali stanovené poplatky.

(z tiskových zpráv národních soutěžních úřadů v Dánsku, Francii, Irsku, Itálii, Španělsku a Švédsku)

